

Charles De Coster

Tijl Uilenspiegel

ZIJN LEGENDE, ALSMEDE DE HELDHAFTIGE,
KODDIGE EN ROEMRUCHTE AVONTUREN
DOOR HEM EN LAMME GOEDZAK BELEEFD
IN VLAANDERENLAND EN ELDERS

vertaald door Theun de Vries

met tekeningen van Peter van Hugten

VOLTAIRE

De mei- en junimaand van dat jaar waren ware bloemenmaanden. Nooit zag men in Vlaanderen zulke geurende meidoorns, nooit zoveel rozen, jasmijn en kamperfoelie in de tuinen. Als de wind die uit Engeland blies, de roken van deze bebloesemde aarde naar het oosten woei, dan staken allen, vooral de Antwerpenaren, de neus welgemutst omhoog en zeiden: 'Ruik je de lekkere wind die over Vlaanderen waait?'

De nijvere bijen zogen evenzo de honing uit de bloemen, maakten hun was en hingen de eitjes in de korven, die niet bij machte waren hun talrijke zwermen te bevatten. Wat een arbeidsmuziek zoemde er onder de blauwe hemel die stralend de rijkdom van de aarde overspande!

Men maakte bijenkorven van riet, van stro, van wilgentenen en van gevlochten hooi. De mandenmakers, kuipers, krattenmakers hadden handen vol werk. En wat de korvenvlechters betreft, zij konden bij lange na niet voldoen aan alle opdrachten.

De zwermen bestonden uit dertigduizend bijen en zevenentwintighonderd darren. De raten waren zo heerlijk dat de deken van Damme er, vanwege de zeldzame kwaliteit, elf aan keizer Karel liet zenden, om hem ervoor te danken dat hij door de laatste edicten de Heilige Inquisitie weer in werking had doen treden. Filips was degene die ze opat, maar veel profijt had hij er niet van.

De schooiers, bedelaars en vagebonden en al het zwervend volkje van luiaards en dagdieven die hun trage leden langs de wegen sleepten en zich liever lieten ophangen dan een slag uit te voeren, kwamen op de lucht van de verlokkelijke honing af om hun deel ervan te bemachtigen. En 's nachts slopen ze in menigte nader.

Claes had ook bijenkorven opgesteld om de zwermen aan te trekken; sommige waren al vol, andere nog leeg, wachtend op de bijen. Claes waakte de hele nacht om op dit schoon bezit te passen. Als hij moe werd, zei hij tegen Uilenspiegel dat deze hem aflossen moest. En die deed dat gaarne.

Nu was Uilenspiegel eens op een nacht, om het niet te kil te krijgen, in een van de korven gekropen en, als een kluwen ineengerold, keek hij door de opening. Er waren er twee, bovenin. Toen hij een dutje wilde gaan doen, hoorde hij de struiken van de heg kraken en vernam hij de stemmen van twee mannen die hij voor dieven hield. Hij keek door een van de openingen van de korf en zag dat ze beiden lange haren en een

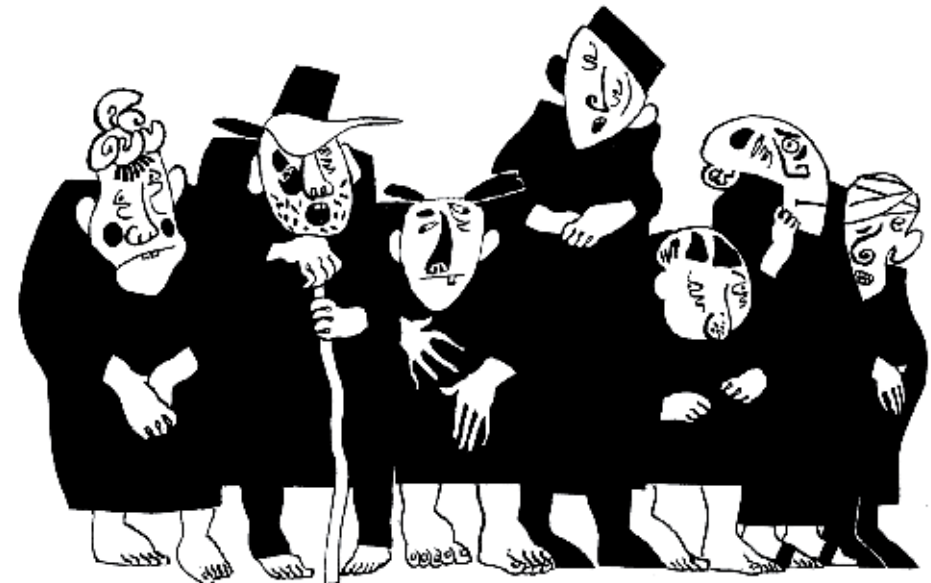
lange baard hadden, ofschoon de baard anders voor een teken van adel-
dom gold. Ze liepen van korf tot korf, daarna kwamen ze ook bij de zij-
ne en zeiden, terwijl ze die optilden: 'Laten we deze nemen, die is het
zwaarst.'

En met behulp van stokken tilden zij de korf op.

Uilenspiegel had er niet veel behagen in om aldus inde korf mee te rei-
zen. De nacht was helder en de dieven liepen zonder een kik te geven.
Om de vijftig passen hielden ze stil, naar adem snakkend, en begaven
zich na korte tijd weer op weg. De voorste man bromde woedend dat hij
zo'n zwaar vrachtje verslepen moest, en de achterste kreunde zwaar-
moedig. Want er zijn in de wereld twee soorten van laffe nietsnutten: de
ene helft wordt kwaad bij de gedachte aan arbeid, de andere jemieert
als hij moet werken.

Daar Uilenspiegel toch nutteloos zat, trok hij de voorste dief aan zijn ha-
ren en de achterste aan zijn baard, en wel zo goed, dat de kwaadaardige,
die er genoeg van kreeg, tegen de klaagzanger zei: 'Schei uit mij aan mijn
haren te trekken, of anders geef ik je zo'n pats op je kop, dat je in je lijf
wegzakt en door je ribben heen kijkt als een dief door de tralies van zijn
gevangenis.'

'Ik zou het niet durven, beste vriend,' jammerde de klaaglijke, 'in-
tegendeel, jij trekt me aan mijn baard!'

soldaten, te midden waarvan monseigneur en zijn gemalin zullen stralen als twee zonnen te midden van lantaarns.’

‘Inderdaad, schilder van ons,’ antwoordde de landgraaf, ‘en wat moet ik je voor dat grootse werk betalen?’

‘Honderd gulden vooruit, of anderszins,’ antwoordde Uilenspiegel.

‘Ziehier je voorschot,’ antwoordde de heer landgraaf.

‘Genadige heer,’ antwoordde Uilenspiegel, ‘gij giet olie in mijn lamp, zij zal branden te uwer ere.’

De volgende dag verzocht hij de landgraaf diegenen in optocht voorbij te laten trekken die hij de eer waardig keurde om te worden geportretteerd.

120 Daarop verscheen de hertog van Lüneburg, commandant van de landsknechten die de landgraaf dienden. Het was een dikke man die zijn door wildbraad opgezette pens met moeite voortsleepte.

Hij naderde Uilenspiegel en fluisterde hem tersluiks deze woorden in

het oor: ‘Als je bij het portretteren niet de helft van mijn vet weglaat, dan laat ik je door mijn soldeniers ophangen.’

De hertog liep door.

Daarna kwam een hooggeplaatste dame, die een bochel op de rug had en een boezem zo plat als het lemmet van het zwaard der gerechtigheid.

‘Heer schilder,’ zei ze, ‘als je me niet twee bochels teruggeeft voor de ene die je moet ontnemen, en ze niet aan de voorkant aanbrengt, laat ik je vierendelen als een gifmenger.’

De dame liep door.

Daarna kwam er een jeugdige eredame, blond, fris en aanminnig, maar haar ontbraken drie tanden onder de bovenlip.

‘Heer schilder,’ zei ze, ‘als je me niet laat lachen en daarbij tweeëndertig tanden vertonen, laat ik je tot soepvlees hakken door mijn minnaar, die ginder staat.’

En ze liep door, na hem te hebben gewezen op de kapitein van de haakbussiers, die de vorige dag op de trappen van het paleis had zitten dobelen.

De stoet ging voorbij. Uilenspiegel bleef alleen met de landgraaf.

‘Als je,’ zei de heer landgraaf, ‘het ongeluk hebt om ook maar één trek van de werkelijkheid te laten afwijken bij het schilderen van die tronies, laat ik je je kop afhakken als een kip.’

‘Van mijn hoofd beroofd,’ dacht Uilenspiegel, ‘tot soepvlees gehakt of minstens opgehangen... dan lijkt het me gemakkelijker om maar niets te portretteren. Ik moet erover nadenken.’

‘Waar is,’ zo vroeg hij de landgraaf, ‘de zaal die ik met al die schilderwerken moet versieren?’

‘Volg mij,’ zei de landgraaf.

Hij wees hem een groot vertrek waarvan de muren geheel wit waren en zei: ‘Dit is de zaal.’

‘Ik zou wel graag willen,’ zei Uilenspiegel, ‘dat men grote gordijnen voor die muur spande, om zeker te zijn dat de muggen en het stof mijn schilderstukken niet bevuilen.’

‘Het zal gebeuren,’ zei de landgraaf.

Toen de gordijnen waren aangebracht, verzocht Uilenspiegel om drie leerjongens die hij, naar hij zei, de kleuren wilde laten mengen.

Gedurende een dag of dertig deden Uilenspiegel en de leerjongens niet anders dan slempen en brassen, waarbij ze fijne vlezten noch oude wijnen spaarden. De landgraaf zorgde voor alles.

maakte een handgebaar en zei: 'In naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest! die drie vormen één en de ene bestaat uit drie. God behoeft ons in het paradijs voor zulk een rekenkunde. Vandaag, de 29ste augustus, is Maaiken in groot ornaat de straat op gegaan om haar houten gezicht aan de signoorkes en pagadders van Antwerpen te laten zien. Maar Maaiken is bij die processie de Satanas tegengekomen, en Satanas heeft de spot met haar gedreven en gezegd: "Je ziet er echt opgedoft uit, Maaiken, als een koningin zo mooi, en je wordt door vier signoorkes gedragen en denkt er niet aan om de arme pagadder Satanas aan te kijken, die te voet moet lopen." En Maaiken antwoordde: "Verdwij, Satanas, opdat ik je kop nog niet zwaarder verpletter, oude slang!" "Maaiken," zei Satanas, "met dat werk houd je jezelf nu als sinds 1500 jaren bezig, maar de Geest van de Heer, jouw meester, heeft me verlost. Ik ben sterker dan jij, je zult niet meer over mijn kop heenlopen. En nu zal ik jou eens laten dansen." Satanas nam een grote zweep, die flink zwoept, en begon daarmee Maaiken af te rossen, en daarop begon ze hard weg te hollen en dwong de signoorkes die haar droegen, eveneens om hard te lopen, opdat ze haar met haar gouden kroon en haar juwelen niet onder het gemene volk zouden laten tuimelen. En nu staat Maaiken weer koest en stijf in haar nis en kijkt naar Satan, die daar boven op die zuil zit, onder dat kleine gewelfje, en met zijn zweep in de vuist en een grijnslach om de mond tegen haar zegt: "Ik zal je het bloed en de tranen laten betalen, die in jouw naam vloeien! Maaiken, hoe is het met je maagdelijk gedrag? Het wordt tijd om te verhuizen. Men zal je in tweeën snijden, boosaardig houten beeld, voor alle beelden van vlees en bloed die in jouw naam verbrand, gehangen en zonder genade levend begraven werden." Zo sprak Satanas, en hij sprak goed. En nu moet je uit je nis komen, Maaiken de bloeddorstige, Maaiken de wrede, die in niets op je zoon Christus gelijk!

En heel de troep van onbekenden joelde en huilde en schreeuwde: 'Maaiken! Maaiken! het is tijd voor de verhuizing! Bevuil je van angst het linnen in je nis? Komaan, Brabant van de goede hertog! Smijt de houten heiligen weg! Wie neemt een bad in de Schelde? Hout zwemt beter dan vis!'

Het volk luisterde, zonder iets te zeggen.

Maar Uilenspiegel, die op de kansel krom, dwong de man die gesproken had, met geweld om het trapje weer af te dalen, en zei tegen de menigte: 'Gekkentroep, dwazen, stomkoppen, zien jullie dan niet verder

‘Zo,’ antwoordde Uilenspiegel, ‘sprak ook de schone duivelin tegen de heilige Antonius.’

Op twintig pas van de weg lag een herberg.

‘Je hebt mooi gesproken,’ zei Uilenspiegel, ‘neem nu een mooie dronk.’

‘Mijn tong is nog niet droog,’ zei het meisje.

Ze gingen naar binnen. Op een schenkkast wachtte een ronde, grote kruik, die men een dikbuik noemde vanwege de geweldige omvang.

Uilenspiegel zei tegen de baas: ‘Zie je die gulden?’

‘Ik zie hem,’ zei de baas.

‘Hoeveel duiten zou je ervan moeten afhouden om die dikbuik daar met dubbelkluwaardsbier te vullen?’

De baas zei tegen hem: ‘Voor negen mannekes is je rekening vereffend.’

‘Dat is,’ zei Uilenspiegel, ‘zes maatjes Vlaams en twee maatjes te veel. Maar vul ze niettemin.’

Uilenspiegel schonk de vrouw een kroes vol, daarna stond hij trots op en zette de hals van de dikbuik aan zijn mond, waarna hij de inhoud met één lange teug door zijn keelgat joeg. En het was alsof er een waterval bruiste.

Het verbaasde meisje zei: ‘Hoe slaag je erin om zo’n dikke kruik in je magere buik te legen?’

Uilenspiegel gaf geen antwoord, maar zei tegen de baas: ‘Breng me een hammetje en wat brood, en nog zo’n volle dikbuik, we willen eten en drinken.’

Dat deden ze.

Terwijl het meisje op een stukje zwoerd knabbelde, nam hij haar zo vaardig en vlug, dat zij er tezeldertijd meegesleept, betoverd en gewillig onder werd.

Na afloop zei ze vragend: ‘Hoe heb je, met al je deugd, plotseling zo’n dorst als een spons en zo’n honger als een wolf gekregen, en hoe ben je ineens zo ondernemend in de liefde geworden?’

Uilenspiegel antwoordde: ‘Nadat ik wel op honderd manieren gezondigd had, zwoer ik, zoals je weet, dat ik boete wilde doen. Dat duurde wel langer dan een uur. In dat uur dacht ik eraan hoe mijn leven in ’t vervolg zou zijn en zag wat me wachtte: ik voedde me armzalig met wat brood; ik laafde me armoedig met wat water; ik ontvlood triestig de liefde; ik dorst me niet te roeren of te niezen uit angst een vergrijp te plegen; ik werd door allen geacht, door elk gevreesd; ik was eenzaam als een melaatse;

neerslachtig als een hond die zijn baas kwijt is; en na vijftig jaar van martelkwalen zou ik de somberste dood op mijn strozak sterven. De boete duurt lang genoeg. Kus me daarom, mijn liefje, en laat ons tezamen uit het vagevuur verrijzen.’

‘Ach!’ zei ze, al te graag gehoorzamen, ‘wat is de deugd een prachtig uithangbord om aan het uiteinde van een staak te hangen!’

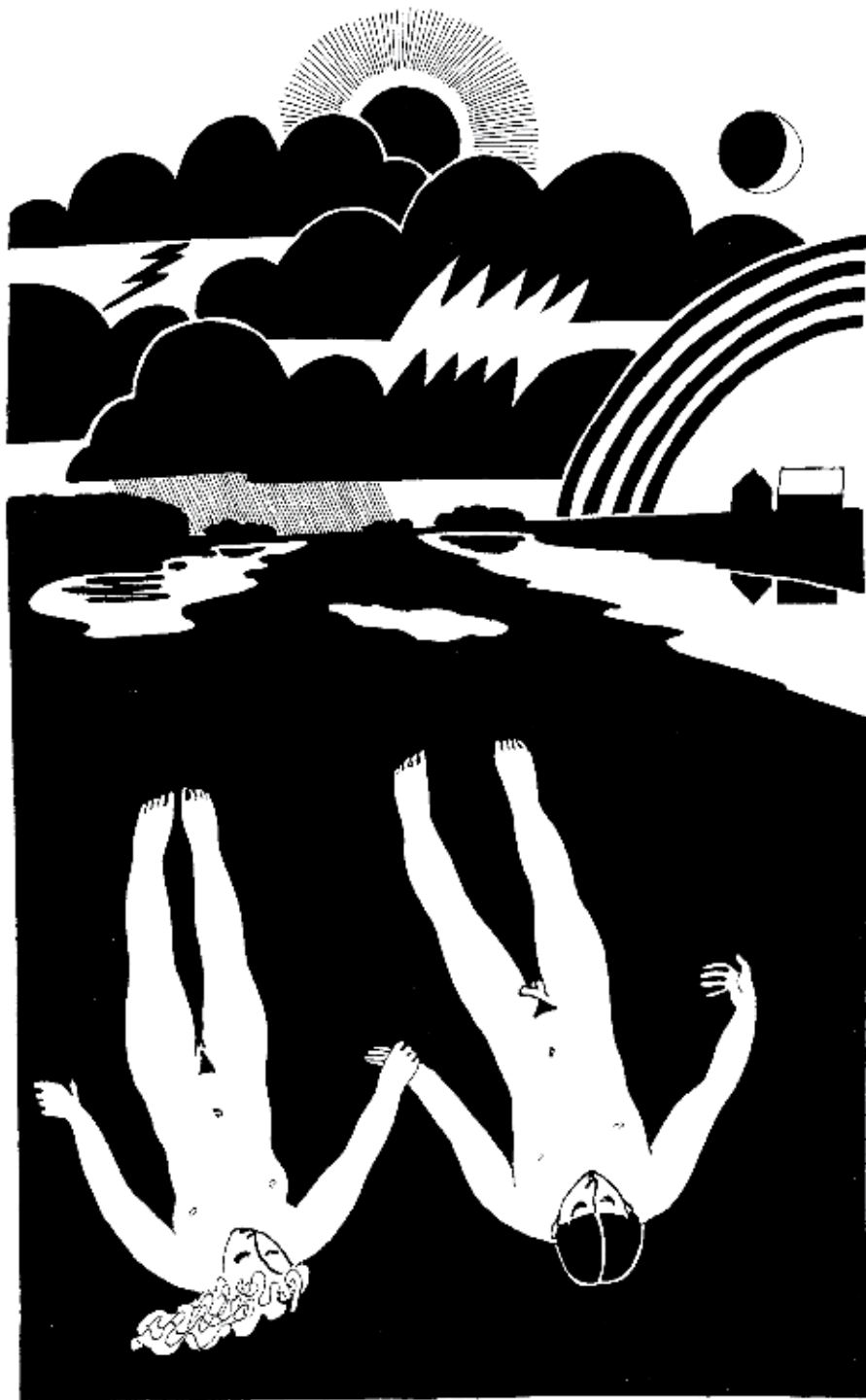
De tijd vloog om in deze verliefde stoeipartijen, maar eindelijk moesten ze wel opstaan om te vertrekken, want het meisje vreesde om midden in het mingenot te worden verrast door de plotselinge verschijning van Spelle, de provoost en zijn beulsknechten.

‘Sla je rok dan maar weer om ons heen,’ zei Uilenspiegel.

En ze renden als herten naar Destelbergen, waar ze Lamme in ‘De Ster der Drie Wijzen’ aan de maaltijd vonden.

aan zijn vinger en hoe harder hij poogde het af te schudden, des te sterker bleef het zich hechten.

Nele, die trachtte Uilenspiegel te bevrijden, kreeg ook een dwaallichtje aan het uiteinde van de hand.

Uilenspiegel, die het zijne sloeg, zei: 'Antwoord! Ben je de ziel van een Geus of van een Spanjool? Als je de ziel van een Geus bent, ga dan naar het paradijs; als je die van een Spanjool bent, keer dan terug in de hel, vanwaar je komt.'

Nele zei tegen hem: 'Beschimp nooit de zielen, ook al waren het die van beulen.' En terwijl ze haar dwaallichtje op haar vingertop liet dansen, zei ze: 'Dwaallicht, liefdallig dwaallichtje, wat voor nieuws breng je uit het land der zielen? Wat mogen ze daar beneden niet doen? Eten ze en drinken ze zonder mond? Want jij bent er geen, bekoorlijk lichtje! Of nemen zij slechts de menselijke vorm aan in het zalige paradijs?'

'Kun je,' zei Uilenspiegel, 'zo je tijd verliezen, om tegen die droeve vlam te praten, die geen oren heeft om je te horen, noch een mond om je te antwoorden?'

Maar zonder naar hem te luisteren zei Nele: 'Dwaallichtje, antwoord al dansend, want ik zal je driemaal ondervragen: één keer uit naam van God, één keer uit naam van de Moedermaagd, en één keer uit naam van de elementaire geesten die de boodschappers zijn tussen God en de mensen.'

En dat deed ze, en het dwaallicht danste driemaal.

Daarop zei Nele tegen Uilenspiegel: 'Doe je kleren uit, ik zal het ook doen. Daar is het zilveren doosje met de visioenbalsem.'

'Dat is me om het even,' zei Uilenspiegel.

Na zich ontkleed en met de visioenbalsem te hebben gezalfd, gingen ze naakt naast elkaar in het gras liggen.

De muggen klaagden; de donder rommelde dof in de wolken, waar de bliksem uit lichtte; de maan vertoonde vaag tussen twee sluiers haar gouden horens van het eerste kwartier; de dwaallichtjes van Uilenspiegel en Nele verdwenen met de andere om op de weiden te gaan dansen.

Plotseling werden Nele en haar vriend opgenomen door een grote reuzenhand, die hen in de lucht wierp als speelballen van kinderen, ze opving, ze over elkaar heen rolde en kneep tussen zijn handen, ze neersmeet in de waterplassen tussen de heuvels en ze er vol zeeplanten weer uitviste. Na hen aldus door de ruimte te hebben geëkaatst zong hij met een stem die alle meeuwen van het eiland vol angst deed ontwaken: